

บทที่ 3

ความเป็นมาและสภาพปัญหา

ความเป็นมาของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

กรมพัฒนาธุรกิจการค้าเป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงพาณิชย์ ได้เปลี่ยนชื่อกรมจากเดิม คือ กรมทะเบียนการค้า โดยมีผลบังคับมาตั้งแต่วันที่ 3 ตุลาคม 2545 ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 และปรับบทบาทภารกิจจากเดิมที่มีเฉพาะด้านการจดทะเบียนธุรกิจ การบริการข้อมูลธุรกิจ และการกำกับดูแลธุรกิจ โดยเพิ่มภารกิจด้านการส่งเสริมและพัฒนาการประกอบธุรกิจของไทย ทำให้กรมพัฒนาธุรกิจการค้ามีภารกิจหลัก 3 ด้าน คือ 1) ด้านการให้บริการจดทะเบียนและข้อมูลธุรกิจ 2) ด้านกำกับดูแลธุรกิจให้มีธรรมาภิบาล 3) ด้านส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจ ซึ่งก่อให้เกิดการส่งเสริมและการสนับสนุนของภาครัฐที่ครบทั้งวงจร ตั้งแต่การเกิดขึ้นมาของธุรกิจ การดำเนินอยู่ของธุรกิจ การพัฒนาธุรกิจ จนกระทั่งการยุติธุรกิจ ทั้งนี้ ภารกิจหลักของกรมฯ ต้องการให้ผู้ประกอบการสามารถแข่งขันได้ทั้งภายในและขยายสู่สากล โดยเติบโตอย่างมั่นคง ซึ่งทั้งหมดจะส่งผลถึงภาพรวมของระบบเศรษฐกิจประเทศ

ภารกิจหลักของกรมฯ มีดังต่อไปนี้

1) ด้านการให้บริการจดทะเบียนและข้อมูลธุรกิจ

การจดทะเบียนธุรกิจเป็นสิ่งบ่งชี้สถานะ มีความเป็นตัวตน ความน่าเชื่อถือในการดำเนินธุรกรรม นอกจากนั้น ยังเป็นการสร้างฐานข้อมูลธุรกิจที่จะสามารถใช้ในการวิเคราะห์โครงสร้างสถานการณ์ของธุรกิจ เพื่อประกอบการตัดสินใจลงทุน หรือ การวางแผนทางธุรกิจ

ปัจจุบันปริมาณการขยายตัวของการประกอบธุรกิจมีผู้จดทะเบียนนิติบุคคลไม่น้อยกว่า 800,000 ราย มีการขอรับบริการเอกสารทะเบียนธุรกิจและข้อมูลธุรกิจทั่วประเทศ ปริมาณมากกว่า 2 ล้านคำขอ/ปี เฉลี่ยอัตราการเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 10 ต่อปี

กรมพัฒนาธุรกิจการค้าพัฒนากระบวนการงานในการจดทะเบียน พัฒนาระบบข้อมูลธุรกิจ เพื่อให้บริการตามกฎหมาย และ การบริการข้อมูลธุรกิจที่สามารถใช้ประกอบการตัดสินใจเชิงธุรกิจ การพัฒนากฎหมายที่อยู่ในการกำกับดูแลให้มีความสอดคล้องทันสมัย การพัฒนาด้าน IT เพื่ออำนวยความสะดวก รวดเร็ว และความถูกต้องในการให้บริการ

ภารกิจด้านนี้มีหน่วยงานของกรมฯ ที่รับผิดชอบ คือ สำนักจดทะเบียนธุรกิจ และสำนักบริการข้อมูลธุรกิจ

สำนักทะเบียนธุรกิจ มีภารกิจหน้าที่ คือ บริการจดทะเบียนห้างหุ้นส่วน บริษัทจำกัด บริษัทมหาชนจำกัด สมาคมการค้าหอการค้า พัฒนาหลักเกณฑ์ในการจดทะเบียนธุรกิจ พิจารณาข้อโต้แย้งที่เกิดจากการจดทะเบียนธุรกิจ ตรวจสอบสัญญา และถอนทะเบียนนิติบุคคล

โครงสร้างภายในประกอบด้วยส่วนจดทะเบียนธุรกิจ ส่วนบริการจดทะเบียนทางอินเทอร์เน็ต กลุ่มงานวิเคราะห์การจดทะเบียน และส่วนส่งเสริมและพัฒนาการจดทะเบียน

ส่วนจดทะเบียนธุรกิจ มีหน้าที่รับจดทะเบียนพาณิชย์ ห้างหุ้นส่วนและบริษัทจำกัด และบริษัทมหาชนจำกัด

ส่วนบริการจดทะเบียนทางอินเทอร์เน็ตมีหน้าที่ตรวจสอบพิจารณาการจองชื่อนิติบุคคล และรับจดทะเบียนคำขอจดทะเบียนห้างหุ้นส่วน บริษัทจำกัดและบริษัทมหาชนจำกัดที่ยื่นทางอินเทอร์เน็ต

กลุ่มงานวิเคราะห์การจดทะเบียน มีหน้าที่ประสานและสนับสนุนการปฏิบัติงาน และพิจารณาวินิจฉัยปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการจดทะเบียน

ส่วนส่งเสริมและพัฒนาการจดทะเบียน มีหน้าที่พัฒนาระบบ หลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติงานจดทะเบียนธุรกิจ จัดทำคู่มือและเอกสารให้ความรู้เกี่ยวกับการจดทะเบียนแก่ประชาชน

ตารางที่ 3.1

ผลการดำเนินงานของสำนักทะเบียนธุรกิจ

ภารกิจ	2552 (ต.ค.- ก.ย.)
ด้านทะเบียนธุรกิจ	
- จดทะเบียนธุรกิจ สมาคมและหอการค้า รวมทั้งที่จดทะเบียนเปลี่ยนแปลงเงินและชำระบัญชี	361,950
- ถอนทะเบียนบริษัทร้าง และจำแนกห้างหุ้นส่วนที่ไม่ประกอบกิจการ	51,078
รวม	413,028

สำนักบริการข้อมูลธุรกิจ มีภารกิจหน้าที่ คือ บริการหนังสือรับรองและตรวจค้นข้อมูล นิติบุคคล วิเคราะห์ประมวลผลข้อมูลธุรกิจ พัฒนฐานข้อมูลให้เป็นข้อมูลทางธุรกิจ

โครงสร้างภายในประกอบด้วยกลุ่มวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ ส่วนบริการตรวจค้นและรับรองเอกสาร ส่วนจัดเก็บเอกสารทะเบียนธุรกิจ ส่วนบริการข้อมูลธุรกิจทางอิเล็กทรอนิกส์ และ ส่วนบริหารข้อมูลธุรกิจ

กลุ่มวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติมีหน้าที่เผยแพร่สถิติข้อมูลธุรกิจ การวิเคราะห์ข้อมูลธุรกิจ รายสาขา การให้บริการข้อมูลแก่หน่วยงานภายนอก

ส่วนบริการตรวจค้นและรับรองเอกสาร มีหน้าที่บริการออกหนังสือรับรองนิติบุคคล บริการตรวจค้นและรับรองสำเนาเอกสารทะเบียนธุรกิจ งบการเงินและบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้น

ส่วนจัดเก็บเอกสารทะเบียนธุรกิจมีหน้าที่รับงบการเงินและบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นจาก นิติบุคคลทั่วประเทศ และจัดเก็บเพื่อให้บริการประชาชนที่ต้องการถ่ายสำเนาภาพหรือรับรองสำเนา เอกสารงบการเงิน รวมทั้งจัดเก็บแฟ้มทะเบียนที่มีการจัดตั้งใหม่ที่สำนักทะเบียนธุรกิจ

ส่วนบริการข้อมูลธุรกิจทางอิเล็กทรอนิกส์มีหน้าที่ให้บริการขอหนังสือรับรอง รับรอง สำเนา ถ่ายเอกสาร ข้อมูลทางทะเบียน งบการเงินและบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นให้กับภาคธุรกิจและ ประชาชน ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในเวปไซด์ของกรมฯ

ส่วนบริหารข้อมูลธุรกิจมีหน้าที่บันทึก ตรวจสอบข้อมูลผู้ถือครองหุ้นของบริษัทจำกัด ข้อมูลชื่อและที่ตั้งของนิติบุคคลเป็นภาษาอังกฤษ จัดเก็บภาพ ได้แก่ เอกสารงบการเงินและบัญชี รายชื่อผู้ถือหุ้น เอกสารทะเบียนธุรกิจ เอกสารรายการอื่น ๆ ที่ไม่ต้องจดทะเบียน

ตารางที่ 3.2

ผลการดำเนินงานของสำนักบริการข้อมูลธุรกิจ

ภารกิจ	2550	2551	2552
ด้านบริการข้อมูลธุรกิจ			(ต.ค.- ก.ย.)
- ออกหนังสือรับรองและรับรองสำเนาเอกสาร ธุรกิจ (ฉบับ)	1,035,519	1,179,458	1,215,098
- ตรวจค้นรายการทางทะเบียน งบการเงินและ บัญชีผู้ถือหุ้น (ราย)	377,047	202,571	195,086
- รับงบการเงิน ส่วนกลาง (ราย)	202,194	208,362	208,333
รวม 3 รายการ	1,614,760	1,590,391	1,618,517

2) ด้านกำกับดูแลธุรกิจให้มีธรรมาภิบาล

กรมฯ มีภารกิจในการกำกับดูแลกฎหมายการประกอบธุรกิจ รวมทั้งสิ้น 9 ฉบับ ได้แก่ (1) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 22 ฐานส่วนและบริษัท (2) พระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคมและหอการค้า (3) พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. 2499 (4) พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 (5) พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 (6) พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 (7) พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 (8) พระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. 2509 และ (9) พระราชบัญญัติหอการค้า พ.ศ. 2509 ซึ่งเป็นกฎหมายด้านธุรกิจที่จะต้องพัฒนาให้สอดคล้อง และทันต่อสถานการณ์ เพื่อมิให้เป็นปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาขีดความสามารถการประกอบธุรกิจไทย กรมฯ ได้พัฒนาระบบการกำกับดูแลการปฏิบัติตามกฎหมายให้มีประสิทธิภาพ แต่ไม่สร้างปัญหาอุปสรรคต่อการประกอบธุรกิจ เพื่อมิให้เกิดผลเสียหาต่อผู้ดำเนินธุรกรรม และผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ กรมฯ จึงทำหน้าที่ด้านการกำกับดูแลเพื่อให้กฎหมายมีผลใช้บังคับ การให้ความรู้ สร้างความเข้าใจให้มีการปฏิบัติตามถูกต้องตามกฎหมาย และตรวจติดตามผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย เพื่อบังคับให้ดำเนินการตามกฎหมาย

อีกทั้ง การส่งเสริมผลักดันให้ผู้ประกอบการทุกขนาดมีการจัดทำบัญชี เข้าสู่ระบบอย่างถูกต้อง เข้าใจและเรียนรู้การตรวจสอบ ติดตามผลประกอบการจากรายงานทางการเงิน เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการธุรกิจ การสร้างความเชื่อมั่น และน่าเชื่อถือ

ภารกิจด้านนี้มีหน่วยงานของกรมฯ ที่รับผิดชอบ คือ สำนักกำกับดูแลธุรกิจ สำนักตรวจสอบธุรกิจ และสำนักบริหารการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว

สำนักกำกับดูแลธุรกิจ มีภารกิจหน้าที่ คือ กำกับดูแลการจัดทำบัญชีธุรกิจ พัฒนาผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชี ส่งเสริมธรรมาภิบาลธุรกิจ และทำหน้าที่เลขานุการ คณะกรรมการกำกับดูแลวิชาชีพบัญชี

สำนักตรวจสอบธุรกิจ มีภารกิจหน้าที่ คือ ตรวจสอบให้นิติบุคคลปฏิบัติตามกฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมฯ ตรวจสอบตามข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมฯ รวมถึงให้คำปรึกษา/แนะนำ แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นแก่ภาคธุรกิจเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างจริงจัง สร้างความตระหนัก ความเข้าใจ และการรับรู้ถึงความสำคัญเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติตามกฎหมายสำหรับภาคธุรกิจ

สำนักบริหารการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว มีภารกิจหน้าที่ คือ ศึกษา วิเคราะห์การประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวเพื่อเสนอแนะการกำหนดนโยบายของประเทศ ในการเปิดเสรีการค้าระหว่างประเทศ และการคุ้มครองธุรกิจไทย พัฒนามาตรการเพื่อส่งเสริมการประกอบธุรกิจ

ต่างด้าวที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศและส่งเสริมธุรกิจไทยให้ใช้ประโยชน์จากธุรกิจต่างด้าว พัฒนาการบริหารจัดการการขออนุญาตประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว งานเลขานุการคณะกรรมการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว ติดตามและกำกับดูแลผู้ได้รับอนุญาตการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวให้เป็นไปตามกฎหมายและเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจไทย ดำเนินการเพื่อการพิจารณาอนุญาต การออกหนังสือรับรองและพิจารณาคำอุทธรณ์อนุญาตการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว

3) ด้านส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจ

การส่งเสริมให้เกิดผู้ประกอบการที่มีขีดความสามารถ พร้อมต่อการประกอบธุรกิจในสถานการณ์เศรษฐกิจสมัยใหม่ และการพัฒนาธุรกิจให้มีมาตรฐานในการบริหารจัดการ มีการใช้กลยุทธ์ เครื่องมือทางธุรกิจ เพื่อสร้างประสิทธิภาพ ยกระดับคุณภาพให้ทัดเทียมเพื่อรองรับตลาดที่เป็นสากล สร้างโอกาสในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทั้งในประเทศ และต่างประเทศ เป็นเรื่องที่ภาครัฐต้องให้ความสำคัญที่จะกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการผลักดันการประกอบธุรกิจไทยอย่างครบวงจร

กรมฯ มีหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำ ให้องค์ความรู้ และเป็นผู้ประสานบูรณาการ เพื่อสร้างผู้ประกอบการที่มีการประกอบธุรกิจอย่างเป็นระบบ สามารถพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อแก้ไข ป้องกัน และเตรียมพร้อมต่อความเปลี่ยนแปลง ผันผวนของโลกการค้าสมัยใหม่

ภารกิจด้านนี้มีหน่วยงานของกรมฯ ที่รับผิดชอบ คือ สำนักส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจ สำนักพัฒนาผู้ประกอบการ และกองธุรกิจการค้าภูมิภาค

สำนักส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจ มีภารกิจหน้าที่ คือ ศึกษาวิเคราะห์ วิจัยการประกอบธุรกิจ ส่งเสริมธุรกิจค้าส่ง-ค้าปลีก ธุรกิจบริการเป้าหมาย ส่งเสริมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ธุรกิจแฟรนไชส์ และสถาบันการค้า

สำนักพัฒนาผู้ประกอบการ มีภารกิจหน้าที่ คือ ศึกษาวิเคราะห์ พัฒนาหลักสูตรการอบรม/สัมมนาให้คำปรึกษาแนะนำธุรกิจให้กับผู้ประกอบการ

นอกจากนี้ ยังมีสำนัก/กอง/กลุ่มงาน ที่เป็นหน่วยงานสนับสนุนการดำเนินงานของกรมฯ ได้แก่ สำนักอธิบดี สำนักงานเลขานุการกรม สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักนโยบายและแผน สำนักกฎหมายและคดี กองคลัง และกลุ่มงานตรวจสอบภายใน

ส่วนหน่วยงานด้านภูมิภาค คือ กองธุรกิจการค้าภูมิภาค มีภารกิจหน้าที่ คือ เป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลการปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาค กำหนดทิศทางการพัฒนาและแผนการปฏิบัติงาน กำกับดูแล ควบคุม ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน จัดทำคำขอตั้งงบประมาณ จัดสรรงบประมาณและบริหารจัดการอัตรากำลัง ประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการ รวบรวมสภาพปัญหาจากการออกตรวจราชการร่วมกับคณะตรวจราชการของกรมฯ

ตามภารกิจหลักดังกล่าว กรมฯ ได้แบ่งส่วนราชการเป็น 12 สำนัก 2 กอง 1 กลุ่มงาน ที่มีทั้งส่วนงานหลักและส่วนงานสนับสนุน คือ

ตารางที่ 3.3

หน้าที่รับผิดชอบของหน่วยงานตามโครงสร้างภายใน

หน่วยงาน	หน้าที่รับผิดชอบ
1. สำนักทะเบียนธุรกิจ	บริการจดทะเบียนพาณิชย์ บริษัทจำกัด บริษัทมหาชนจำกัด สมาคมการค้า หอการค้า กำหนดหลักเกณฑ์ในการจดทะเบียนธุรกิจ พิจารณาข้อโต้แย้งที่เกิดจากการจดทะเบียนธุรกิจ
2. สำนักบริการข้อมูลธุรกิจ	บริการหนังสือรับรอง และตรวจค้นข้อมูลนิติบุคคล วิเคราะห์ประมวลผลข้อมูลธุรกิจ
3. สำนักส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจ	ศึกษาวิเคราะห์ วิจัย การประกอบธุรกิจ ส่งเสริมธุรกิจค้าส่ง-ค้าปลีก ธุรกิจบริการเป้าหมาย ธุรกิจแฟรนไชส์ และสถาบันการค้า
4. สำนักพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจ	พัฒนาหลักสูตร และฝึกอบรมผู้ประกอบการให้มีความพร้อมสู่สากล
5. สำนักบริหารการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว	การอนุญาต และรับรองการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว ศึกษาแนวทางให้มีการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว ติดตามการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว และทำหน้าที่เลขานุการการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว
6. สำนักกำกับดูแลธุรกิจ	กำกับดูแลการจัดทำบัญชีธุรกิจ พัฒนาผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชี และส่งเสริมธรรมาภิบาลธุรกิจ และเลขานุการคณะกรรมการกำกับดูแลวิชาชีพบัญชี
7. สำนักตรวจสอบธุรกิจ	ตรวจสอบความมีตัวตนของหุ้นส่วนผู้จัดการและกรรมการบริษัท จำกัด สถานที่ตั้งนิติบุคคล รายงานประจำปีของบริษัทมหาชน การถือหุ้นแทนคนต่างด้าวในนิติบุคคลสัญชาติไทย (นอมินี)
8. กองธุรกิจการค้าภูมิภาค	ศึกษา วิเคราะห์สถานภาพทางการค้าในภูมิภาค แนวทางการให้บริการ และส่งเสริมพัฒนาธุรกิจในส่วนภูมิภาค

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

หน่วยงาน	หน้าที่รับผิดชอบ
9. สำนักอธิบดี	พิจารณากลับกรองงานต่าง ๆ ที่ต้องนำเสนอผู้บริหารระดับสูง ดำเนินการเกี่ยวกับงานช่วยอำนวยความสะดวกของกรม
10. สำนักงานเลขานุการกรม	สรรหา บรรจุ แต่งตั้ง พัฒนาบุคลากร ประชาสัมพันธ์ และงาน สารบรรณ
11. สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศ	พัฒนา และดูแลรักษาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ให้สนับสนุน การให้บริการตามภารกิจของกรมฯ
12. สำนักนโยบายและแผน	จัดทำแผนงานติดตามประเมินผล พัฒนาการบริหารจัดการภาครัฐ และสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กร
13. สำนักกฎหมายและคดี	ศึกษา วิเคราะห์พัฒนากฎหมาย ให้คำปรึกษาและวินิจฉัย ข้อกฎหมาย นิติกรรมสัญญา คดีความ (กฎหมาย 9 ฉบับ)
14. กองคลัง	จัดทำงบประมาณรายจ่าย จัดเก็บรายได้ บัญชีการเงิน พัสดุ
15. กลุ่มงานตรวจสอบภายใน	ตรวจสอบภายใน

กรมฯ มีอัตรากำลังทั้งสิ้น 1,413 คน ซึ่งรวมทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ ลูกจ้างอื่น ๆ ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2552 จำแนกได้ ดังตาราง อัตรากำลังกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

ตารางที่ 3.4

อัตรากำลังกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

หน่วยงาน	ข้าราชการ	ลูกจ้างประจำ	พนักงาน ราชการ	ลูกจ้าง เหมา จ่าย	ลูกจ้าง สวัสดิการ	รวม
อธิบดี/รองอธิบดี/ผชช.	6	-	-	-	-	6
สำนักทะเบียนธุรกิจ	92	18	19	68	8	205

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

หน่วยงาน	ข้าราชการ	ลูกจ้างประจำ	พนักงาน ราชการ	ลูกจ้าง เหมา จ่าย	ลูกจ้าง สวัสดิการ	รวม
สำนักบริการข้อมูล ธุรกิจ	74	5	2	82	8	171
สำนักกำกับดูแลธุรกิจ	55	1	26	2	-	84
สำนักส่งเสริมและ พัฒนาธุรกิจ	46	3	8	4	-	61
สำนักพัฒนาผู้ประกอบการ ธุรกิจ	14	-	4	-	-	18
สำนักบริหาร การประกอบธุรกิจของ คนต่างด้าว	24	-	1	7	-	32
สำนักตรวจสอบธุรกิจ	14	-	2	-	-	16
สำนักนโยบายและแผน	15	-	7	1	-	23
สำนักกฎหมายและคดี	16	1	-	3	-	20
สำนักเทคโนโลยี สารสนเทศ	13	-	-	5	-	18
กองคลัง	28	27	3	23	-	81
สำนักงานเลขานุการ กรม	20	1	-	10	-	31
สำนักอธิบดี	8	4	-	-	17	29
กลุ่มงานตรวจสอบ ภายใน	4	-	-	2	-	6
กองธุรกิจการค้าภูมิภาค	9	1	1	2	-	13
สพค.จังหวัด	167	35	257	136	4	599
รวม	605	96	330	345	37	1,413

ที่มา : กลุ่มงานการเจ้าหน้าที่ สำนักงานเลขานุการกรม 30 กันยายน 2552.

ด้านอัตรากำลัง บุคลากรด้านการให้บริการจดทะเบียนและข้อมูลธุรกิจ ประกอบด้วย ข้าราชการสำนักทะเบียนธุรกิจและสำนักบริการข้อมูลธุรกิจ 166 คน ลูกจ้างประจำ 23 คน พนักงานราชการ 21 คน ลูกจ้างเหมา 150 คน ลูกจ้างสวัสดิการ 16 คน รวม 376 คน ด้านกำกับดูแลธุรกิจให้มีธรรมาภิบาล ประกอบด้วย ข้าราชการสำนักกำกับดูแลธุรกิจ สำนักบริหารการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว และสำนักตรวจสอบธุรกิจ 93 คน ลูกจ้างประจำ 1 คน พนักงานราชการ 29 คน ลูกจ้างเหมา 9 คน รวม 132 คน ด้านการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจ ประกอบด้วย ข้าราชการสำนักส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจ และสำนักพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจ 60 คน ลูกจ้างประจำ 3 คน พนักงานราชการ 12 คน ลูกจ้างเหมา 4 คน รวม 79 คน

สภาพปัญหาและอุปสรรค

1. ด้านโครงสร้างและระบบงาน

โครงสร้างของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าเป็นโครงสร้างในรูปแบบของระบบราชการที่อยู่ภายใต้กฎหมายการควบคุมบริหารราชการแผ่นดินเช่นเดียวกับหน่วยราชการอื่น ๆ โดยภารกิจของกรมฯแบ่งออกเป็น 3 ภารกิจหลัก คือ 1) ด้านการให้บริการจดทะเบียนและข้อมูลธุรกิจ 2) ด้านส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจ 3) ด้านกำกับดูแลธุรกิจให้มีธรรมาภิบาล

ปัจจุบันปริมาณการขยายตัวของการประกอบธุรกิจเพิ่มสูงขึ้น โดยมีผู้จดทะเบียนนิติบุคคลไม่น้อยกว่า 800,000 ราย มีการขอรับบริการเอกสารทะเบียนธุรกิจและข้อมูลธุรกิจทั่วประเทศ ปริมาณมากกว่า 2 ล้านคำขอ/ปี เฉลี่ยอัตราการเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 10 ต่อปี อีกทั้งการประกอบธุรกิจในภาวะปัจจุบันเป็นการแข่งขันที่ต้องใช้ข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยี เพื่อสร้างความมั่นใจในการตัดสินใจที่รวดเร็วของประชาชน แต่ระบบงานยังอยู่ในระบบเดิม ลักษณะการแบ่งงานตามกระบวนการ ทำให้ขาดความคล่องตัว ซึ่งในการปฏิรูประบบราชการภาพในอนาคตที่ราชการไทยควรจะเป็น มีลักษณะ ดังนี้

-ต้องเป็นระบบที่มีความคล่องตัวสูง ตอบสนองความต้องการของประชาชนที่มารับบริการได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง

-มีการจัดองค์กรที่เน้นผลผลิตหรือลูกค้า มิใช่เน้นแต่หน้าที่และกระบวนการ

-สามารถปรับใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการบริหาร บริการและประสานงานได้อย่างแพร่หลายและทั่วถึง

-เน้นการกระจายอำนาจให้อิสระกับหน่วยงานที่สัมผัสกับผู้บริการ โดยตรง

เมื่อพิจารณาในบางภารกิจของกรมฯที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการประชาชนสามารถแยกออกจากระบบราชการได้หรือมีวิธีการบริหารงานแบบอื่นที่สามารถก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงานอย่างคุ้มค่า ให้ความสะดวก รวดเร็ว แก่ประชาชนผู้รับบริการได้

ปัญหาการดำเนินงานของการจดทะเบียนธุรกิจ มี 3 ปัญหาหลัก ได้แก่ การบริการจดทะเบียนที่ล่าช้า และผู้ประกอบการไม่ดำเนินการเอง ปัญหาข้อมูลทะเบียนธุรกิจขาดความน่าเชื่อถือโดยขาดการตรวจสอบภายหลัง ไม่สามารถจดทะเบียนร่างได้ทั้งหมดและปัญหาระบบ IT ขัดข้องระหว่างการปฏิบัติงาน เนื่องจากระบบไม่สามารถรองรับการใช้งานที่เพิ่มขึ้นได้และขาดแผนพัฒนา IT ในระดับสำนักและกรมฯ

2. ด้านบทบาทหน้าที่

หลังการปฏิรูประบบราชการ ตุลาคม 2545 กรมพัฒนาธุรกิจการค้า ได้ปรับบทบาทภารกิจจากเดิมที่มีเฉพาะด้านการจดทะเบียนธุรกิจ การบริการข้อมูลธุรกิจ และการกำกับดูแลธุรกิจ โดยเพิ่มภารกิจด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจการประกอบธุรกิจของไทย มุ่งความสำคัญในการพัฒนาธุรกิจการค้าและบริการ โดยการส่งเสริมผู้ประกอบการ พัฒนากิจการประกอบธุรกิจของประเทศไทยให้มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ มีมาตรฐาน รวมถึงการมีศักยภาพทางการตลาดพร้อมจะรองรับการแข่งขันภายในประเทศและขยายสู่ตลาดระดับสากล

อย่างไรก็ตาม ด้วยความที่กรมฯ มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ทางด้านการจดทะเบียนธุรกิจ การบริการข้อมูลธุรกิจ และการกำกับดูแลธุรกิจมายาวนานกว่า 80 ปี จึงทำให้บทบาทเชิงยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจยังไม่สามารถก้าวสู่การเป็นภารกิจหลักของกรมฯ ได้ ดังนั้น จึงเห็นควรว่า เมื่อมีการปรับเปลี่ยนทิศทางของกรมฯ จึงควรมุ่งความสำคัญต่อภารกิจด้านการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจซึ่งเป็นงานเชิงยุทธศาสตร์ ส่วนงานด้านการจดทะเบียนธุรกิจและการบริการข้อมูลธุรกิจ เปรียบเสมือนงานบริการที่ปัจจุบันมีหลายหน่วยงานราชการสามารถถ่ายโอนในรูปแบบต่าง ๆ และสามารถอยู่ภายใต้การกำกับของรัฐได้ จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพ ความคล่องตัว และการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ได้อย่างคุ้มค่ามากยิ่งขึ้น

การพิจารณาผลการดำเนินงานของสำนักทะเบียนธุรกิจ

ตารางที่ 3.5

ผลการดำเนินงานของสำนักทะเบียนธุรกิจ

ภารกิจ	2550	2551	2552
ด้านทะเบียนธุรกิจ			(ต.ค.- พ.ค.)
- จดทะเบียนตั้งนิติบุคคล (ราย)	17,329	18,328	10,492
- จดทะเบียนเปลี่ยนแปลง (ราย)	60,285	59,366	35,779
- จดทะเบียนเลิก/เสร็จชำระบัญชี (ราย)	14,246	11,977	8,738
- รับสำเนาบัญชีผู้ถือหุ้น (ราย)	244,031	257,486	111,762
รวม 4 รายการ	335,891	347,157	166,771

การพิจารณาผลการดำเนินงานของสำนักบริการข้อมูลธุรกิจ

ตารางที่ 3.6

ผลการดำเนินงานของสำนักบริการข้อมูลธุรกิจ

ภารกิจ	2550	2551	2552
ด้านบริการข้อมูลธุรกิจ			(ต.ค.- ก.ย.)
- ออกหนังสือรับรองและรับรองสำเนาเอกสารธุรกิจ (ฉบับ)	1,035,519	1,179,458	1,215,098
- ตรวจสอบรายการทางทะเบียน งบการเงิน และบัญชีผู้ถือหุ้น (ราย)	377,047	202,571	195,086
- รับงบการเงิน ส่วนกลาง (ราย)	202,194	208,362	208,333
รวม 3 รายการ	1,614,760	1,590,391	1,618,517

จากตารางที่ 3.5 และ 3.6 เห็นได้ว่าผลการดำเนินงาน มีปริมาณงานที่เพิ่มมากขึ้นทุกปี เพื่อการรองรับงานในอนาคต และการตอบสนองต่อแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ งานบริการของรัฐสามารถหารูปแบบที่เพิ่มความสะดวก และความพึงพอใจต่อผู้รับบริการได้ โดยหน่วยงานของรัฐควรมุ่งภารกิจหลักและเป็นผู้สนับสนุนต่อภาคเอกชน

3. ด้านบุคลากร

กรมฯ ต้องอาศัยบุคลากรด้านจดทะเบียนธุรกิจและการบริการข้อมูลธุรกิจในสัดส่วนที่สูง กล่าวคือ ข้าราชการ 166 คน ลูกจ้างประจำ 23 คน พนักงานราชการ 21 คน ลูกจ้างเหมา 150 คน ลูกจ้างสวัสดิการ 16 คน รวม 376 คน เมื่อเปรียบเทียบกับด้านการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจ มีข้าราชการ 60 คน ลูกจ้างประจำ 3 คน พนักงานราชการ 12 คน ลูกจ้างเหมา 4 คน รวม 79 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2552) สะท้อนให้เห็นถึงการใช้กำลังคนในด้านการให้บริการที่มาก ในทางกลับกันมุ่งใช้กำลังคนในเชิงยุทธศาสตร์ที่น้อย ซึ่งงานบริการเปรียบเสมือนงานประจำที่มีขั้นตอน กระบวนการ และกฎหมายรองรับที่ต้องปฏิบัติตาม ส่วนงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจ เป็นภารกิจที่ต้องมีนักคิดเชิงยุทธศาสตร์ นักวางแผนโครงการ เป็นการใช้ศักยภาพของข้าราชการอย่างเต็มรูปแบบในการทำงานที่ท้าทายและสามารถมองภาพในระยะสั้น กลาง ยาวได้ อีกทั้งงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจจะสามารถตอบสนองต่อการปฏิรูปบทบาท ภารกิจของกรมฯ ให้ก้าวขึ้นมาเป็นกรมทางด้านเศรษฐกิจชั้นนำของประเทศที่จะเป็นกลไกหนึ่งในการสนับสนุนและส่งเสริมให้ธุรกิจและผู้ประกอบการไทยสามารถแข่งขันได้ทั้งภายในและภายนอกประเทศ

4. ด้านงบประมาณ

ตารางที่ 3.7

งบประมาณจำแนกตามภารกิจเปรียบเทียบปี 2551 และ 2552 (หน่วย : ล้านบาท)

ภารกิจ	งบประมาณปี 2551	งบประมาณปี 2552
การส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจ	111.7955	108.55
การบริการจดทะเบียนและข้อมูลธุรกิจ	259.2671	249.06
การกำกับดูแลธุรกิจ	65.0112	96.74
รวมทั้งสิ้น	436.0738	454.35

จากตารางที่ 3.7 จะเห็นได้ว่า งบประมาณของภารกิจด้านการบริการจดทะเบียนและข้อมูลธุรกิจสูงกว่างบประมาณในภารกิจด้านการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจถึง 2 เท่าทั้งสองปีงบประมาณ จึงเป็นงบประมาณที่มุ่งเน้นด้านงานบริการมากกว่าด้านการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจ

ตารางที่ 3.8
รายได้ของงานจดทะเบียนและงานบริการข้อมูลธุรกิจ

ประเภทรายได้	ปี 2550	ปี 2551	ประมาณการ รายได้ ปี 2552
งานจดทะเบียน - ค่าธรรมเนียมจดทะเบียน หุ้นส่วน บริษัท ทะเบียน พาณิชย์ บริษัท มหาชน	1,326,621,298 บาท	1,347,832,151 บาท	
งานบริการข้อมูลธุรกิจ - ค่าธรรมเนียมออกหนังสือ รับรองออกไปสำคัญฯ ตรวจสอบ เอกสาร ขอสำเนาเอกสารทาง ทะเบียนธุรกิจ	60,161,178 บาท	50,791,998 บาท	
รวม	1,386,782,476 บาท	1,398,624,149 บาท	1,457,000,000 บาท

จากตารางที่ 3.8 จะเห็นได้ว่า รายได้ของภารกิจด้านจดทะเบียนและบริการข้อมูลธุรกิจในปี พ.ศ. 2551 สามารถสร้างรายได้ให้แก่รัฐได้ถึง 1,398,624,149 บาท และทุกปีสามารถหารายได้ถึง 1 พันล้านบาทขึ้นไป ฉะนั้น ภารกิจด้านนี้ของกรมฯ สามารถเลี้ยงตนเองได้ และสามารถนำเงินที่หาได้มาพัฒนาตนเอง รวมถึงส่งรายได้กลับเข้าสู่รัฐ

เมื่อเปรียบเทียบกับงบประมาณที่ได้รับกับรายได้ที่หาได้ด้วยตนเองในแต่ละปีของภารกิจด้านนี้ เช่น งบประมาณปี 2551 ได้รับงบประมาณ 259.2671 ล้านบาท ได้รายได้ 1,398,624,149 บาท ซึ่งมากเป็น 5 เท่าของงบประมาณ